

intelektualnymy porushenniamy (2019) / navchalno-metodychnyi posibnyk /avt.: O. Chebotarova, H. Blech, I. Bobrenko, I. Hladchenko, O. Miakushko, S. Trykoz, I. Sukhina, N. Yarmola. Za nauk. red.: O. Chebotarovi, I. Sukhinoi. K.: ISPP imeni Mykoly Yarmachenka NAPN Ukrainy. 9. Prokhorenko L. I., Babiak O. O., Batasheva N. I., Dushka A. L., Nedozyim N. I., Omelchenko O. M., Orlov O.V. (2020). Navchannia ditei z porushenniamy kohnityvnoho rozvytku v umovakh kompetentnisnoho pidkrodu»: navchalno-metodychnyi posibnyk. Kyiv: Nasha drukarnia. 10. Prokhorenko L. I., Babiak O. O., Zasenka V. V., Yarmola N. A. (2020). Uchni pochatkovykh klasiv iz osoblyvymy osvitynymi potrebamy. Kharkiv: Vyd-vo «Ranok». <https://lib.imzo.gov.ua/wadata/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpratsivnykivospotreby/Uchni-pochatkovykh-klasiv-iz-osoblyvumu-potrebamy-navchannia-tasuprovit-Prokhorenko.pdf>. 11. Savchenko O. (2011). Kliuchovi kompetentnosti - innovatsiyni rezultat shkilnoi osvity. Ridna shkola.

Omelyanovych I. Features of the formation of mathematical competence in students of grades 1-4 with intellectual disabilities

The article examines the peculiarities of the formation of mathematical competence in students of grades 1-4 with intellectual disabilities. It is well-founded that the "New Ukrainian School" concept provides optimal conditions for education, upbringing and development of students of the specified category.

In the context of the article, the concepts of "competence", "competence approach", "mathematical competence" are revealed and the key issues of the competence approach in teaching children in modern normative educational documents of Ukraine are highlighted, and it is also stated that the modernization of education based on the implementation of the competence approach makes it possible to bring national education system in accordance with European requirements and strengthens the practical orientation of education.

The author emphasizes that the theoretical works of domestic and foreign scientists prove the effectiveness of the introduction of the competence approach in school education due to its diversity, multifacetedness, systematicity and complexity, which contributes to the effectiveness of the educational process and fills it with practical content.

Mathematical competence is elementary knowledge about space, shape, size, time, quantity, their properties and relationships, which are necessary for the development of life and scientific concepts in students with intellectual disabilities, which will enable them to learn successfully in the future and socialize in public life.

Emphasis is placed on the need to use the latest technologies of pedagogical activity for the formation of mathematical competence in primary school students with intellectual disabilities.

Keywords: competence, competence approach, mathematical competence, educational process, students with intellectual disabilities.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2023.45.12>

УДК 376-056.264:373.2.091.21

В.О. Погребняк

153_vika@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-7188-3152>

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ІНКЛЮЗИВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

У науково-оглядовій статті розглядаються особливості логопедичної роботи в інклюзивному закладі дошкільної освіти. Розкривається зміст роботи вчителя-логопеда, взаємозв'язок співпраці фахівців та батьків в інклюзивному закладі дошкільної освіти. Зроблено акцент на особливостях проведення корекційної роботи в інклюзивному закладі дошкільної освіти, що безпосередньо пов'язана з нормалізацією м'язового тону, мовленнєвого дихання, розвитком артикуляційної моторики, фонематичного слуху, правильної звуковимови, просодичної сторони мовлення дошкільника, розвитком фразового та зв'язного мовлення. Зазначена робота має позитивно вплинути на процес адаптації дошкільників з порушеннями мовлення до нових соціальних умов.

Ключові слова: дошкільний вік, діти з порушеннями мовлення, інклюзивна освіта, логопедична робота.

Постановка проблеми. Актуальність логопедичної допомоги дітям, які мають мовленнєві порушення в умовах спеціальної та інклюзивної освіти зумовлена потребами сучасного суспільства,

необхідністю гуманізації й адаптації змісту освіти.

Логопедична робота – це система заходів, спрямованих на розвиток особистості дитини з порушеннями мовлення. Вона містить низку взаємопов'язаних компонентів: корекційно-розвиваючий підхід у роботі з дитиною, що включає нормалізацію мовленнєвого дихання, артикуляційних вмінь, слухомовленнєвого сприймання матеріалу та просодичної сторони мовлення; взаємозалежність та співпраця вчителя-логопеда з фахівцями закладу дошкільної освіти; співпраця вчителя-логопеда та батьків, яка дозволяє визначити очікувані результати та перспективи розвитку дитини; інтеграція дітей з порушеннями мовлення в соціум з урахуванням їх психофізичного розвитку.

Ефективність розв'язання даних питань полягає у залученні дітей з порушеннями мовлення в інклюзивне освітнє середовище, що передбачає задоволення їх освітніх потреб та інтеграцію в соціумі загалом.

Аналіз досліджень і публікацій. Розвиток дитини з порушеннями мовлення в умовах інклюзивної освіти займає вагомим значенням у реалізації її особистісного потенціалу, соціалізації та інтеграції у соціумі. У сучасних умовах залучення дітей з порушеннями мовлення в загальноосвітні заклади закладає фундаментальні основи глобалізації сучасної освіти. Основним завданням постає переосмислення системи ставлення до категорії дітей з особливими освітніми потребами з метою реалізації їх прав на надання рівних з іншими можливостей у різних галузях життя, включаючи освіту.

Соціалізація дітей з порушеннями мовлення в умовах інклюзивного освітнього середовища є пріоритетним завданням команди фахівців освітнього закладу, де перебувають такі діти. Першочерговими завданнями у даному контексті є актуалізація особистісного потенціалу та розвиток дитини, формування позитивних взаємостосунків дітей з порушеннями мовлення та їх ровесників у процесі освітньої інтеграції, а також систематична консультативна робота з батьками щодо особливостей розвитку, спілкування, навчання та соціальної адаптації дошкільників [1].

Зауважимо, що проблема залучення дітей з порушеннями мовлення в інклюзивне освітнє середовище привертає значну увагу як зарубіжних фахівців (Wenonah N., 2016, Campbell Enid, 2016, Selkirk Robin Gaines, 2016, Shawn Spangle-Looney, 1991, Tatiana V. Artemyeva, 2020), так і українських (О. Гноєвська, 2016, І. Матющенко, 2014, І. Мартиненко, 2017, В. Погребняк, 2022, В. Синьов, 2016, В. Тарасун, 2014, В. Тищенко, 2012, С. Федоренко, 2022, М. Шеремет, 2016 та ін.) науковців сьогодення.

Відтак, Wenonah N. Campbell Enid, Selkirk Robin Gaines у своїх дослідженнях розкривали роль логопедів в інклюзивній освіті; Shawn Spangle-Looney вивчав особливості спілкування та соціалізацію дітей з порушеннями мовлення; Tatiana V. Artemyeva досліджувала взаємозв'язок між стратегіями прогнозування та успішною соціалізацією дітей з порушеннями мовлення.

Сучасні українські науковці визначають доцільність та вагомість впровадження інклюзивного навчання в умовах розвитку сучасного суспільства (І. Матющенко 2014, І. Мартиненко 2017, В. Синьов, 2016, В. Тарасун, 2014, В. Тищенко, 2012, С. Федоренко, 2022, М. Шеремет, 2016), компетентність вчителя-логопеда загальноосвітнього закладу з інклюзивною формою навчання (О. Гноєвська, 2014), особливості включення дітей з порушеннями мовлення в інклюзивну освіту та вагомість розвитку комунікативної компетентності як умови соціальної адаптації дітей з порушеннями мовлення в умовах інклюзії (В. Погребняк, С. Федоренко, 2022)[8].

Також важливо відзначити, що впровадження нових форм, методів і засобів корекційно-розвивального навчання, виховання, формування мовлення у дітей з порушеннями мовлення є одним із основних завдань логопедії. Тому проблема логопедичної допомоги дітям з порушеннями мовлення розглядається у дослідженнях І. Брушневської, 2020, В. Ільяної, 2021, І. Мартиненко 2017, Ю. Рібцун, 2022, В. Тищенко, 2012, С. Федоренко, 2022, М. Шеремет, 2019 та ін.

Отже, залучення дітей з порушеннями мовлення в інклюзивне середовище та використання різних прийомів логопедичної роботи на сучасному етапі розвитку спеціальної є досить актуальною проблемою, як в теоретичному так і в практичному значенні. Враховуючи аналіз літератури з теми дослідження можемо зауважити, що дане питання досліджено не достатньо ґрунтовно, що дає передумови розглянути дану проблему більш детальноше.

Мета статті. Здійснити теоретичний аналіз проблеми логопедичної допомоги дітям з порушеннями мовлення, які відвідують інклюзивні заклади дошкільної освіти. Визначити особливості та зміст логопедичної роботи у інклюзивному закладі дошкільної освіти.

Виклад матеріалу дослідження. У сучасних умовах розвитку освіти та науки інклюзію визначають як найбільш перспективну організаційну форму навчання дітей з порушеннями мовлення. Успішна організація інклюзивного освітнього середовища та індивідуального засвоєння програми розвитку дошкільниками значною мірою залежить від своєчасного психолого-педагогічного та корекційного підходу до навчання з урахуванням індивідуальних можливостей кожної дитини [1].

Психолого-педагогічний підхід базується на діагностичному обстеженні дитини з порушеннями мовлення командою фахівців інклюзивно-ресурсного центру, до складу яких входять дефектолог, практичний психолог, вчитель-логопед, соціальний педагог, вихователь та ін. Роль вчителя-логопеда у даному контексті полягає у діагностичному виявленні порушень розвитку дитини, її комунікативних, соціальних та психофізіологічних особливостей розвитку. Також, будучи членом команди фахівців, учитель-логопед у тісному зв'язку зі спеціалістами здійснюють психолого-педагогічний супровід дітей з мовленнєвими порушеннями в інклюзивному освітньому просторі, що реалізується в контексті консультування, корекції та соціалізації дітей з порушеннями мовлення, підтримки членів їх родини та працівників в закладах освіти. Головною метою супроводу є психолого-корекційний вплив на дітей з особливими освітніми потребами як умови успішної адаптації до спеціального та інклюзивного процесу й соціалізації в соціумі в цілому [5].

Важливо зауважити, що психолого-педагогічний супровід здійснюється відповідно до індивідуальної програми розвитку дитини, в якій визначаються особливості адаптації та модифікації освітнього, трудового, соціального середовища; адаптація навчального матеріалу відповідно до індивідуальних потреб дитини; визначаються особливості психолого-педагогічного впливу на адаптацію особистості; формується розклад реалізації освітнього процесу, що відображається в освітньо-виховних, корекційних та соціальних завданнях закладу дошкільної освіти.

Відповідно до визначеної індивідуальної траєкторії розвитку дитини з порушеннями мовлення перед командою фахівців постає завдання у реалізації індивідуальної програми розвитку у взаємозв'язку вчителя-логопеда з командою фахівців: вчитель-логопед – батьки; вчитель-логопед – вихователь; вчитель-логопед – асистент вихователя; вчитель-логопед – вузькі спеціалісти закладу дошкільної освіти.

Відповідно до вище окресленого, ми вважаємо за доцільне виділити основні елементи діяльності вчителя-логопеда у закладі дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання:

Корекційно-реабілітаційна робота вчителя-логопеда. Даний тип діяльності є одним із ключових елементів розвитку дитини, її мовленнєвих та слухомовленнєвих навичок, пізнавальних та комунікативних здібностей, соціальної свідомості тощо. Корекційно-реабілітаційна робота охоплює:

1. Ознайомлення з висновком інклюзивно-ресурсного центру: вивчення анамнезу дитини, запиту батьків та очікуваних результатів розвитку дитини, спостереження вихователів тощо. На основі цього вчитель-логопед здійснить планування корекційно-реабілітаційної допомоги. За потреби проводиться об'єктивне діагностичне обстеження фахівцем у закладі освіти.

2. Розробку перспективного плану корекційно-логопедичної роботи (індивідуальної програми розвитку) з дітьми, які потребують логопедичної допомоги відповідно до порад інклюзивно-ресурсного центру та об'єктивної оцінки вчителя-логопеда.

3. Визначення напрямків, методів і прийомів логопедичної роботи з корекції порушень мовленнєвого розвитку.

4. Проведення логопедичної роботи не менше ніж два рази на тиждень.

5. Проведення систематичного вивчення динаміки розвитку мовлення дитини [4].

Робота з батьками. З метою ефективності до проведення корекційно-розвивальних занять доцільно залучати до співпраці батьків. Батьки, у яких діти мають порушеннями мовлення, повинні бути ознайомлені з основними напрямками корекційної роботи, методами та прийомами впливу, особливостями корекційної роботи. На наш погляд, досить продуктивна діяльність вчителя-логопеда також залежить від обізнаності батьків, бажання працювати командою, практично використовувати знання з мовленнєвого розвитку дитини та відповідально використовувати корекційні завдання в неорганізованій діяльності закладу дошкільної освіти.

Робота вчителя-логопеда та батьків має здійснюватися за наступним алгоритмом:

1. Ознайомлення з вимогами закладу дошкільної освіти та загальновиховними і корекційно-реабілітаційними завданнями.
2. Знайомство з плануванням та організацією діяльності вчителя-логопеда.
3. Проведення логопедичного обстеження дитини у співпраці з батьками. Після об'єктивного діагностичного обстеження доцільно використовувати співбесіду з батьками. У першу чергу для визначення передумов розвитку, побудови плану роботи, визначення вимог/очікуваних результатів дитини та визначення перспектив.
4. Реалізація корекційно-розвиткових завдань у співпраці з родиною.
5. Інформування про важливість та можливості розвитку мовлення у домашніх умовах.
6. Визначення соціоадаптаційних труднощів, пов'язаних із комунікацією дитини, адаптацією до умов закладу освіти, розлуки з батьками та шляхів їх вирішення [5, 7].

Робота з фахівцями закладу дошкільної освіти. Комплексний підхід фахівців закладу освіти – запорука успішного розвитку дитини. Вчитель-логопед, який працює з дітьми з порушеннями мовлення, відіграє одну з головних ролей у реалізації освітньо-виховних та корекційно-розвивальних завдань. Тому робота вчителя-логопеда має відбуватися в співпраці з фахівцями інклюзивно-ресурсного центру; вихователями; асистентом вихователя; вузькими спеціалістами закладу.

1. Робота вчителя-логопеда у співпраці з інклюзивно-ресурсним центром здійснюється шляхом участі в обстеженні або аналізі висновків інклюзивно-ресурсного центру. Відповідно до визначених форм підтримки (труднощі II ступеня (легкий ступінь прояву); труднощі III ступеня (труднощі помірною ступеня); труднощі IV ступеня (тяжкий ступінь прояву); труднощі V ступеня (найважчий ступінь прояву)) визначаються першочергові цілі, очікувані результати та часовий орієнтир реалізації поставлених завдань. Також у супроводі фахівців здійснюється підбір індивідуальної корекційної програми відповідно до індивідуальних проблем кожного учасника закладу освіти з інклюзивною формою навчання. Здійснюється добір напрямків, засобів та прийомів корекційного втручання. Реалізується тісна співпраця фахівців у розробці адаптованих освітніх програм, методичних рекомендацій навчання дітей з особливими освітніми потребами [5].

2. Співпраця вчителя-логопеда з асистентом вихователя направлена на спільний корекційний вплив на дитину з порушеннями мовлення та соціалізацію її в колективі однолітків з нормотиповим розвитком. Взаємозв'язок даних спеціалістів має базуватися на:

а) *комунікативній взаємодії.* Фахівці обмінюються перспективою та планом роботи з розвитку комунікативних умінь та соціальної компетентності дитини в групі. Асистент вихователя, який весь час перебуває з дитиною, слідкує за тим, як дитина спілкується з однолітками; як залучається до ігрової діяльності; як проявляє себе у соціально-рольових іграх; яку соціальну роль має у колективі при неорганізованій діяльності; як залучається до режимних моментів; чи просить про допомогу, чи приймає допомогу від дорослих та однолітків; як спілкується з вихователем тощо. Відповідно до власних спостережень надає рекомендації та наголошує на проблемах розвитку дитини;

б) *особливостях розвитку мовлення.* Вчитель-логопед надає певні рекомендації використання мовленнєвого матеріалу відповідно до індивідуальних можливостей дитини; використання лексичного, музичного, аудіального матеріалу; використання методів і засобів корекційного впливу з урахуванням логопедичних завдань; надання методичного матеріалу або вимог до підбору матеріалу для додаткового опрацювання [4].

3. Взаємозв'язок вчителя-логопеда із вихователем закладу освіти. Тісна співпраця фахівців направлена на сприятливе включення дитини з порушеннями мовлення в групу однолітків. Враховуючи особливості розвитку дитини з порушенням мовлення, однією з важливих умов соціалізації є розвиток комунікативних умінь дитини. Вчитель-логопед надає певні рекомендації у підборі матеріалів, адаптує та модифікує навчальний матеріал, який буде доступний дитині з порушенням мовлення. Також надає педагогічні рекомендації у підборі літератури з урахуванням мовленнєвого та слухомовленнєвого розвитку дитини, використання додаткових методичних матеріалів (табличок, малюнків тощо), підборі матеріалів для аудіювання, обговорює методи заохочення.

Також слід відзначити, що робота фахівців здійснюється у безпосередній взаємодії та спрямована на реалізацію корекційних завдань:

По-перше, фахівці акцентують увагу на особливостях сприймання та відтворення мовленнєвого

матеріалу. Вчитель-логопед надає рекомендації у підборі матеріалів, який буде надаватися у доступній формі, з відповідною інтонацією, силою голосу, темпом вимови та з використанням додаткових дидактичних матеріалів.

По-друге, вихователь та вчитель-логопед спостерігають за тим, як дитина використовує власне мовлення; як добре дошкільник орієнтується у мовленнєвих та не мовленнєвих звуках; чи використовує вербальну та невербальну комунікацію.

По-третє, вихователем за методичними рекомендаціями вчителя-логопеда проводиться корекційний вплив в режимних моментах та неорганізованій діяльності закладу дошкільної освіти, що включає: роботу над засвоєними мовленнєвими конструкціями, роботу над складовою структурою слова, автоматизацією та диференціацією опрацьованих звуків з вчителем-логопедом, роботу над фразовим мовленням та розвитком активного й пасивного словника.

По-четверте, між вихователем та вчителем-логопедом завжди здійснюється комунікація, яка дозволить визначити проблеми на одному з етапів розвитку дитини з порушеннями мовлення, успіхи та досягнення дитини. Також проводиться спільний моніторинг розвитку дитини. Він здійснюється орієнтовно два-три рази на рік, за потреби визначення досягнутих результатів проводиться один раз на місяць, декаду [1].

Також важливо врахувати взаємозв'язок вчителя-логопеда з вихователем у плануванні та проведенні занять, екскурсій, святкових ранків, роботи з батьками. Вчитель-логопед надає рекомендації щодо підбору вербальних та невербальних матеріалів, здійснення акценту на опрацьований матеріал на індивідуальних заняттях, роботу над обізнаністю батьків відповідної групи, де перебувають діти з порушеннями мовлення.

4. Робота вчителя-логопеда з вузькими спеціалістами. До вузьких спеціалістів закладу дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання, в нашому розумінні, належать: вчитель музично-ритмічних занять, вчитель фізичного виховання, психолог, вчитель з логоритміки.

Співпраця вчителя-логопеда з вчителем фізичного виховання. У контексті взаємодії даних фахівців здійснюється акцент на розвиток рухових умінь з урахуванням корекційної складової.

Вчитель-логопед надає рекомендації, щодо:

- розвитку рухових умінь, навичок та фізичної якості (сили, спритності витривалості, гнучкості);
- корегування моторної сфери відповідно до порушень;
- вироблення чітких координаційних рухів під словесний супровід;
- тренування рівноваги;
- розвиток просторових уявлень і орієнтації в просторі [6].

Взаємодія вчителя-логопеда із вчителем музично-ритмічних занять та/або вчителем логоритміки. Взаємозв'язок фахівців включає роботу над координацією рухів під музичний супровід, що складається з наступних елементів корекційної складової:

- розвиток слухомовленнєвої уваги та пам'яті;
- корегування координації рухів та дрібної моторики рук, загальної моторики, міміки;
- розвиток статичної та динамічної координації рухів;
- формування музично-ритмічного чуття;
- розвиток мовленнєвого дихання;
- вміння сприймати на слух мовленнєві та не мовленнєві звуки навколишньої дійсності;
- формування навичок координації слова і руху;
- розвиток голосу, артикуляції, інтонації та дикції [2].

Співпраця вчителя-логопеда та психолога. Психічний розвиток дитини з порушеннями мовлення здійснюється внаслідок біологічних та соціальних факторів розвитку дитини. До біологічних належать індивідуальні показники психологічного розвитку дитини та розвиток її пізнавальних процесів. До соціальних можна віднести суспільне середовище, в якому перебуває дошкільник, сімейні стосунки, взаємодія з однолітками з нормотиповим розвитком, стиль виховання. У даному контексті співпраця фахівців має здійснюватися шляхом підбору матеріалу з урахуванням психофізіологічних особливостей розвитку дитини. Даний матеріал має бути спрямований не тільки на розвиток пізнавальних процесів та

комунікативних здібностей дитини, а й на розвиток соціальної ідентичності дитини в колективі, вміння виражати власні думки, бажання потреба та бути активним учасником соціальної групи [7].

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

Отже, враховуючи зазначене вище, можна зауважити, що діяльність вчителя-логопеда у роботі із дітьми з порушеннями мовлення взаємопов'язана із діяльністю всіх фахівців закладу дошкільної освіти з інклюзивною формою навчання. Тісний взаємозв'язок команди психолого-педагогічного супроводу та фахівців закладу освіти визначають передумови освітньо-виховного та корекційно-розвиваючого підходу у розвитку дітей з порушеннями мовлення та їх соціальної адаптації у колективі однолітків. Лише тісна взаємодія фахівців створює перспективи психофізичного та соціального розвитку дитини, як основної вимоги залучення дітей з порушеннями мовлення в інклюзивну освіту.

Список використаних джерел:

1. **Гаяш О.В.** (2021) Особливості впровадження інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти. Соціальна та освітня інклюзія: історія, сучасність, перспективи розвитку: колективна монографія у 2 частинах. Частина 1. Інституційні та особистісні аспекти впровадження в Україні / за ред. С.П. Миронової, Л.Б. Платаш. Чернівці: Технодрук, С.32-45. 2. **Григор'єва О.Є.** (2017) Розвиток мовлення і корекція звукопорушень у старших дошкільників на музичних заняттях із використанням логоритміки та логопедичних вправ // *Логопед.* №3. С.8-14. 3. **Конопляста С.Ю., Сак Т.В.** (2010) Логопсихологія. Навчальний посібник / за ред. М.К. Шеремет. К.: Знання, 293 с. 4. **Корекційне навчання** з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ: Програмно-методичний комплекс / За ред. Є.Ф.Соботович. К.: «Актуальна освіта», 2007. 120 с. 5. **Методичні рекомендації** для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ооп та рівнів підтримки в освітньому процесі/ Прохоренко Л.І., Ярмола Н.А., Набоченко О.О., Данілавичюте Е.А., Ільяна В.М., Костенко Т.М., Чеботарьова О.В та ін. 2021 200с. 6. **Пінчук Ю. В.** (2012) Методичні засади фізичного виховання дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення // *Логопедія.* № 2. С. 68-71. 7. Психолого-медико-педагогічний супровід дітей з ТПМ при інклюзивній формі навчання // *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова.* Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. Вип. 26. С. 175-179. 8. **Федоренко С.В., Погребняк В.О.** (2022) Комунікативна компетентність як умова соціальної адаптації дітей з порушеннями мовлення. *Науковий журнал Хортицької національної академії.* Серія: Педагогіка. Соціальна робота. Випуск 2(7).

References:

1. Haiash O.V. (2021) Osoblyvosti vprovadzhennia inkluzyvnoho navchannia v zakladakh doshkilnoi osvity. Sotsialna ta osvitnia inkluziia: istoriia, suchasnist, perspektyvy rozvytku: kolektyvna monohrafiia u 2 chastynakh. Chastyina 1. Instytutsiini ta osobystisni aspekty vprovadzhennia v Ukraini / za red. S.P. Myronovoi, L.B. Platash. Chernivtsi: Tekhnodruk,. S.32-45. 2. Hryhorieva O.Ie. (2017) Rozvytok movlennia i korektsiia zvukoporushen u starshykh doshkilnykiv na muzychnykh zaniattiakh iz vykorystanniam lohorytmiky ta lohopedychnykh vprav // *Lohoped.* №3. S.8-14. 3. Konopliasta S.Iu., Sak T.V. (2010) Lohopsykholohiia. Navchalnyi posibnyk / za red. M.K. Sheremet. K.: Znannia, 293 s. 4. Korektsiine navchannia z rozvytku movlennia ditei serdnoho doshkilnoho viku iz ZNM: Prohramno-metodychnyi kompleks / Za red. Ye.F.Sobotovych. K.: «Aktualna osvita», 2007. 120 s. 5. Methodychni rekomendatsii dlia inkluzyvno-resursnykh tsestriv shchodo vyznachennia katehorii (typolohii) osvitytnykh trudnoshchiv u osib z oop ta rivniv pidtrymky v osvithomu protsesi/ Prokhorenko L.I., Yarmola N.A., Nabochenko O.O., Danilavichutiie E.A., Iliana V.M., Kostenko T.M., Chebotarova O.V ta in. 2021 200s. 6. Pinchuk Yu. V. (2012) Methodychni zasady fizychnoho vykhovannia ditei doshkilnoho viku z porushenniamy movlennia // *Lohopediia.* № 2. S. 68-71. 7. Psykholoho-medykopedahohichniy suprovid ditei z TPM pry inkluzyvni formi navchannia // *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova.* Seriiia 19 : Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia. 2014. Vyp. 26. S. 175-179. 8. Fedorenko S.V., Pohrebniak V.O. (2022) Komunikatyvna kompetentnist yak umova sotsialnoi adaptatsii ditei z porushenniamy movlennia. *Naukovyi zhurnal Khortytskoi natsionalnoi akademii.* Seriiia: Pedahohika. Sotsialna robota. Vypusk 2(7)

Pohrebniak V. Features of speech therapy work in pre-school education institutions with inclusive form of education.

The scientific review article examines the peculiarities of speech therapy work in an inclusive preschool educational institution. The authors reveal the content of the work of a speech therapist, the relationship between specialists and parents in an inclusive preschool educational institution. Attention is focused on the close relationship between the team of psychological and pedagogical support and the specialists of the educational institution, which determines the prerequisites of the educational and corrective-developmental approach in the development of children with speech disorders and their social adaptation in the group of peers. The prospects for the use of correctional work in an inclusive preschool educational institution are determined, which is directly related to the normalization of muscle tone, speech breathing, the development of articulatory motility, phonemic hearing, correct phonetic speech, the

prosodic side of a preschooler's speech, the development of phrasal and coherent speech, which should have a positive effect on the process of adaptation to new social conditions. The effectiveness of solving these issues lies in the active involvement of children with speech disorders in an inclusive educational environment, which involves meeting their educational needs and integrating them into society in general.

Key words: integration, children with speech disorders, inclusive education, speech therapy work.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2023.45.13>

УДК: 376-056.264:616.89-008.434-053.2

Ю.В. Пінчук

yulia.pinchuk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-6490-715X>

ТЕХНОЛОГІЯ ОБСТЕЖЕННЯ СТАНУ ЗВУКОВИМОВИ У ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ

У статті висвітлюється питання впровадження у практику логопедичної роботи технології діагностики стану звуковимови у дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку. Описано зміст, етапи та завдання логопедичної діагностики. Докладно схарактеризовано методи і прийоми проведення орієнтувальної бесіди з дитиною та безпосередньо процедуру обстеження звуковимови. Представлена у статті технологія дає підстави логопеду зробити адекватні висновки щодо прояву та характеру порушеної звуковимови у дитини. Розкрито принципи добору наочного та мовленнєвого матеріалу, який допоможе фахівцю ефективно й ощадно у часі виявити особливості вимови звуків у дорослих та дітей різних вікових категорій.

Ключові слова: діти з порушеннями мовленнєвого розвитку, порушення звуковимови у дітей, технологія діагностики стану звуковимови у дітей, принципи добору мовленнєвого і наочного матеріалу для обстеження звуковимови у дітей.

Постановка проблеми. Проведення діагностичної роботи у логопедичній практиці вимагає від фахівця-логопеда високої професійної компетентності, майстерності й креативності. Достовірність результатів обстеження залежить не лише від ґрунтовних фахових знань. У ході вивчення дитини великого значення набувають також уміння логопеда встановити довірчі стосунки з дитиною та її батьками, уміння позитивно налаштувати дитину на спільну роботу, створити комфортні умови для взаємодії.

Діагностичне заняття, як і подальша систематична корекційна робота, вимагають від логопеда спеціальної підготовки. Він ретельно відбирає необхідний мовленнєвий і наочно-дидактичний матеріал, враховуючи вікові та індивідуальні особливості. Значна увага приділяється короткому та чіткому формулюванню інструкцій до діагностичних завдань.

Окремі труднощі у фахівців викликає інтерпретація отриманих результатів обстеження мовлення дитини та формулювання розгорнутих логопедичних висновків.

Порушення вимови – найбільш поширений симптом багатьох мовленнєвих розладів, які спостерігаються у дітей та дорослих з порушеннями мовленнєвого розвитку (ПМР). Більшість недоліків мовлення з клініко-педагогічної та психолого-педагогічної класифікацій мовлення мають у переліку симптомів порушень звуковимови. Це дислалія, дизартрія, ринолалія, алалія, афазія, загальний недорозвиток мовлення. Проте у кожному мовленнєвому порушенні недоліки звуковимови мають різні прояви, різну характеристику, різні причини та різну ієрархічну систему первинних і вторинних порушень мовленнєвої діяльності. В усіх цих аспектах вчителю-логопеду слід ретельно розібратися у ході логопедичного обстеження.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблемі діагностики мовленнєвих порушень присвячено багато наукових праць. В Україні, за кордоном розроблено і видано низку практичних посібників, у яких докладно описуються методи діагностики, даються схеми обстеження різних сторін мовлення у дітей різного віку, пропонується спеціальний мовленнєвий матеріал. Серед авторів-науковців, які працювали у цьому напрямку, слід назвати таких, як Г. Волкова, Н. Гаврилова, О. Грибова, Є. Линдіна, О. Ревуцька,